

MONIKULTTUURISEN KOULUN ARKI

käytäntöjä ja ideaaleja

ajatuksia mm. Anita Novitskyn ja Jorma Pollarin
luentojen antia soveltaen

Säde Osmani
erityisopettaja, klinikkaopetus
Koskelan koulu
smosmani@ope.ouka.fi
6.2.2009

Uusi maa

Ihminen on psyykkisessä kriisissä silloin, kun hän kohtaa sellaisen elämäntilanteen, jossa hänen aikaisemmat kokemuksensa ja oppimansa reagointimallit eivät ole riittäviä, niin että hän ymmärtäisi ja psyykkisesti hallitsisi senhetkisen tilanteen.

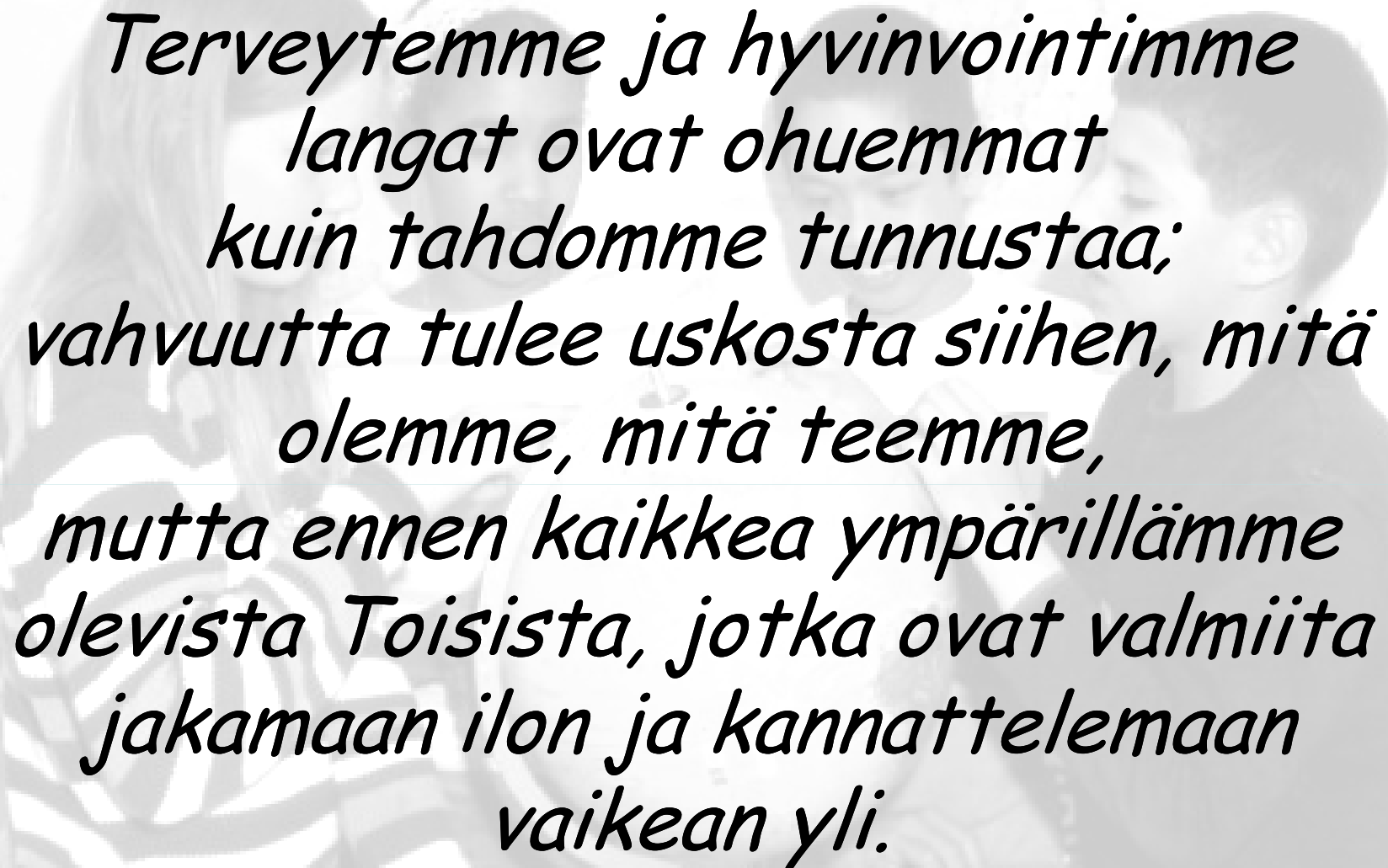
(Johan Cullberg 1980)

Monikulttuurisuus koulussamme

- oppilaat
 - valmistava opetus ja yleisopetuksessa olevat
- vanhemmat
- opettajat
- muu henkilökunta
- harjoittelijat
- perinteiset kulttuurivähemmistöt
- erilaiset perhekulttuurit
- vierailijat
- projektit
- ystävyyskoulut
- kummitoiminta

Monikulttuurisuus koulussa

- Suomessa on nyt noin 50 000 maahanmuuttajataustaista perhettä (4%)
- Vuonna 2025 joka 5. oppilas pääkaupunkiseudulla on maahanmuuttajataustainen
 - maahanmuuttajia
 - maahanmuuttotoustaaisia
 - kahden kulttuurin perheitä

*Terveystemme ja hyvinvointimme
langat ovat ohuimmat
kuin tahdomme tunnustaa;
vahvuutta tulee uskosta siihen, mitä
olemme, mitä teemme,
mutta ennen kaikkea ympärillämme
olevista Toisista, jotka ovat valmiita
jakamaan ilon ja kannattelemaan
vaikean yli.*

(Pirjo Tilus 2004)

Pakolaisuuden kriisi

- Vanhempien kokemukset
- Oman selviytymisen jännitys
- Uskollisuusristiriita
- lojaliteettikonflikti
- Perherakenteen muutos
- Kielen merkitys
- Ulkopuolisten suhtautuminen

Kriisin vaiheet

- Kuherruskuukausi
 - suurin osa asioista näyttää hyvältä
- Shokkivaihe
 - kehittyy vähitellen
 - masennus ja koti-ikävä
- Purkautumisvaihe
 - haluttomuutta opiskella
 - psykosomaattisia oireita
 - aggressiivisia tunteita
- Seesteisyys
 - tilanteen hyväksyminen
- maahanmuuttajuus on elinikäinen prosessi

Kotoutumiseen ja uuden kielen oppimiseen vaikuttavia tekijöitä

- Ikä
- Persoonallisuus
- Itsetunto
- Motivaatio
- Äidinkielen kehitys
- Oppimishistoria
- Suunniteltu maassaoloaika

Kotoutumiseen ja uuden kielen oppimiseen vaikuttavia tekijöitä

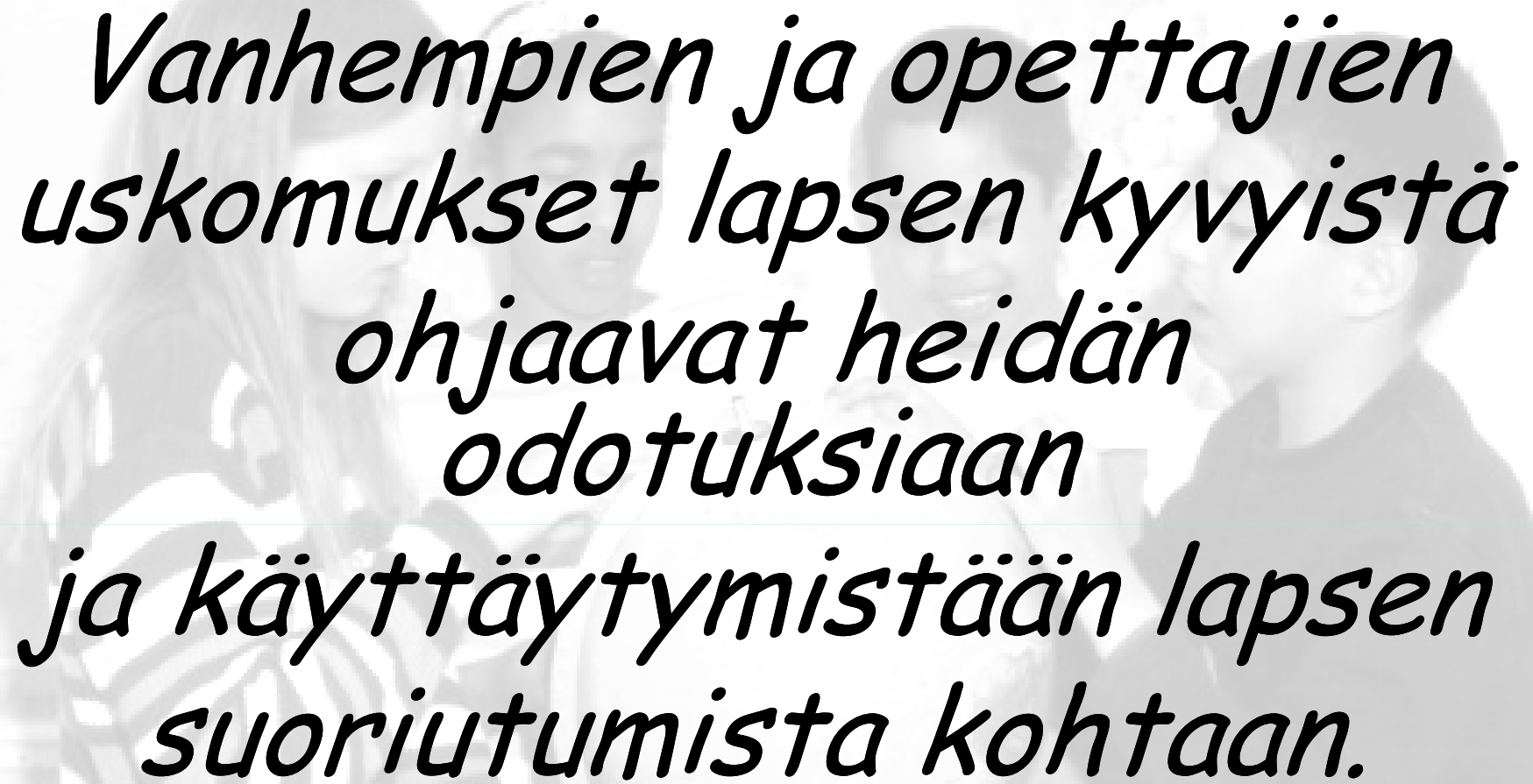
- Ympäristön asenteet
- opettajan asenne
- koulun ilmapiiri
- positiivinen asennoituminen tärkeintä
- oman kotiluokan oppilaiden suhtautuminen
- muiden maahanmuuttajataustaisten oppilaiden aiemmat kokemukset

Uuden kielen oppimiseen vaikuttavia tekijöitä

- Turvallisuus
 - turvallinen ilmapiiri on hyvän oppimisen edellytys
- tuttu päivärytmi
- tuttu opettaja, kouluavustaja ja luokkakaverit
- oman äidinkielen opettaja
- tietoisuus omista velvollisuuksista ja oikeuksista oppilaana

Kotoutumiseen ja uuden kielen oppimiseen vaikuttavia tekijöitä

- Opetuksen rooli
- yksilöllinen opetus
- Kontaktit suomen kieleen
- Kaksi ensimmäistä vuotta vaikuttavimmat
 - hyvän alun merkitys
 - huonoa alkua voi olla vaikea korjata

*Vanhempien ja opettajien
uskomukset lapsen kyvyistä
ohjaavat heidän
odotuksiaan
ja käyttäytymistään lapsen
suoriutumista kohtaan.*

(Pirjo Tilus 2004)

Opettajien yleisimpiä pulmia maahanmuuttajataustaisten lasten opetuksessa:

- opettaja ei tiedä, mitä oppilas osaa
- opettaja ei tiedä, miten oppilaat eroavat toisistaan kielitaidoltaan
- opettaja on turhautunut ja ahdistunut, koska ei saavuta omia tavoitteitaan
- opettaja ei löydä keinoja oppilaan auttamiseksi oppimisen alkuun
- opettaja odottaa, että joku muu (s2-opettaja?) opettaisi suomen kielen taidot
- opettaja on hädissään oppilaan turvallisuudesta
- opettaja ei ole rajannut oppimateriaalia maahanmuuttajataustaista oppilasta varten
- opettaja ei hyödynnä selkokielistä materiaalia opetuksessaan
- opettaja ei osaa käyttää hyväkseen oppilaan omaa äidinkieltä oppimisen tukena
- opettajan oma monikulttuurisuuteen kasvamisen prosessi on kriisivaiheessa

Mikä avuksi?

- **opettajakunta päättää yhdessä, että maahanmuuttajataustaisen oppilaan monipuolinen tukeminen on kaikkien etu**
 - Keskusteltavaa:
 - *Onko tukeminen suomalaisilta pois?*
 - *herättääkö tukeminen kiukkua muissa oppilaissa / vanhemmissa?*
 - *viekö tukeminen rahaa / resursseja muiden oppilaiden tukemisesta?*
 - *leimaako tukeminen maahanmuuttajataustaista oppilasta, onko hän halukas tukeen?*
- **opettajakunta päättää, että yhdessä tuetaan maahanmuuttajataustaisten oppilaiden opiskelua koulussa**
 - **jokainen opettaja on maahanmuuttajaoppilaan suomen kielen opettaja**
 - Keskusteltavaa:
 - *miten opetetaan avaamaan eri oppiaineiden tietotekstejä?*
 - *miten selkokielistetään oppisisältöjen ydinkohdat?*
 - *millaiset sanastot / käsitesanakirjat laaditaan? (kuvasanakirja, seinäsanakirja, oppiainekäsitteistöt...)*
 - *miten hyödynnetään oppilaan omaa äidinkieltä? (sanastoissa, kirjallisissa tehtävissä, kokeissa...)*
 - *millaisia koetehtäviä? (suulliset kokeet, sanakokeet, toiminnalliset kokeet...)*

Ketä tuetaan?

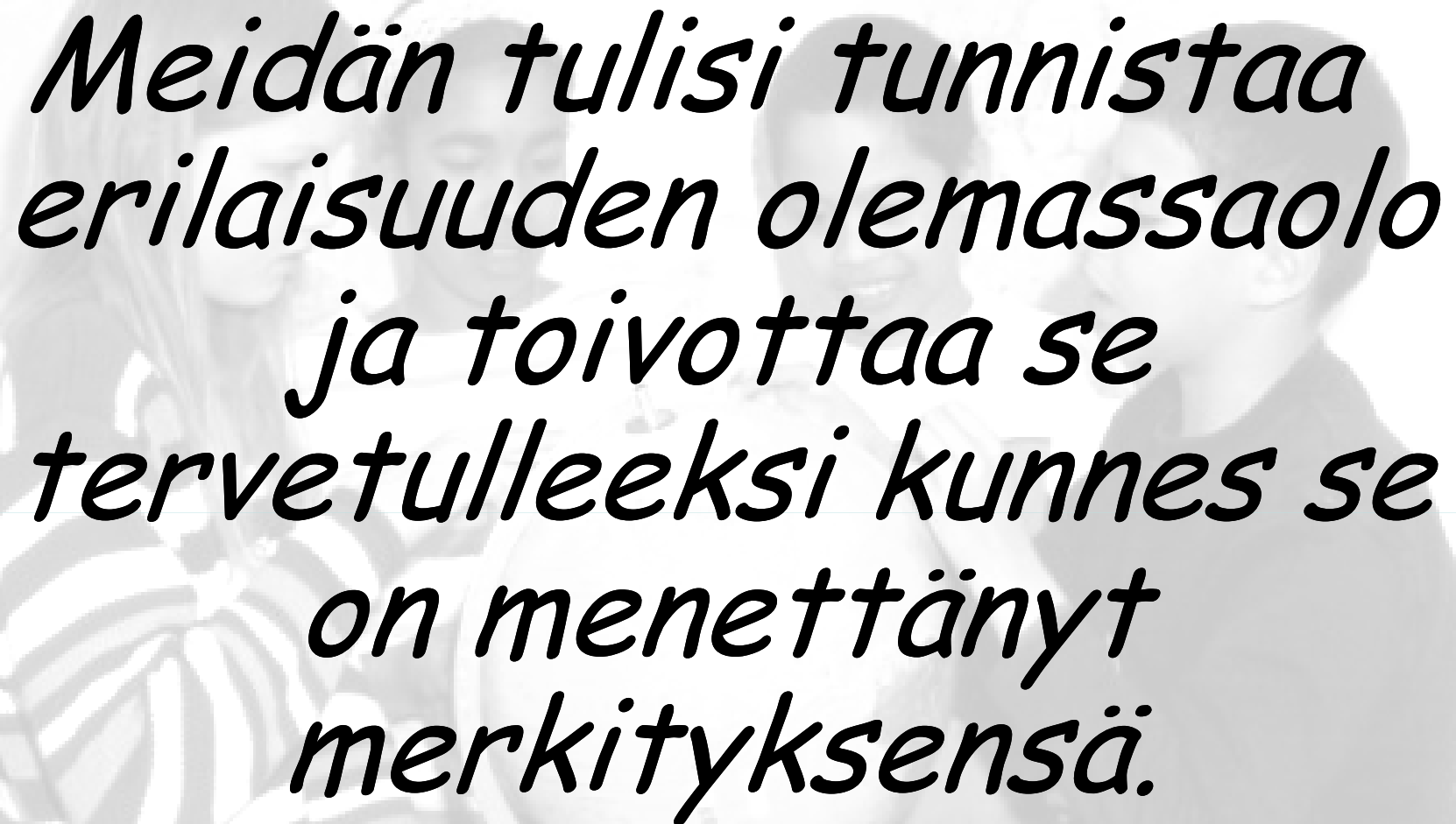
- valmistavasta opetuksesta perusopetukseen siirtyvät
- nivelvaiheessa olevat oppilaat
- kesken oppivelvollisuuden Suomeen tulleet (esim. yläkouluikäiset tulijat)
- oppilashuollollisesti huomioitavat oppilaat
- pitkäkestoinen tuki --- lyhytkestoinen täsmäapu
- Miten tuetaan?
 - tukiopetus (UTO ja TO) ja klinikkaopetus
 - kieliavustaja tai kulttuurimentori
 - koulunkäyntiavustaja
 - vertaistuki = (maahanmuuttajataustainen) kummioppilas
 - vanhempien käyttö opetuksen tukena
 - opettajakunnasta valittu maahanmuuttajaopetuksen yhdysopettaja

Arkea ja käytänteitä

- opetuksen eriyttäminen ja kielitaidon huomioiminen
- monipuoliset oppimisympäristöt
- suomi toisena kielenä -opetuksen järjestäminen
- joustavat mahdollisuudet:
 - musiikki
 - kuvaamataito
 - liikunta
- eri uskontojen opetuksen järjestäminen
- oman äidinkielen opetuksen järjestäminen
- työntekijät eri kulttuureista - työyhteisön avoimuus
- yhteistyö vanhempien kanssa
 - tulkkaukset, kulttuuritulkit
- lukujärjestyksen rakentaminen
- lapsen taustan huomioiminen ja hyödyntäminen
- koulun juhlakulttuuri
- koulun toimintakulttuuri

Erityistoimia

- läksykerho
- suunnitelmallinen tukiopetus
- klinikkaopetus (ma, ylt/bg, fyke, hi, en)
- maahanmuuttajien omat peruskurssit (UTO-kiintiöstä) esim. kemia, matematiikka, kotitalous, B-englanti, terveystieto, oppilaanohjaus...
- muun mahdollisen tuen järjestäminen (opetusharjoittelijat, nuorisotyöntekijät, kulttuurialan opiskelijat) esim. kerhot, tuntiavustajat
- eri aineiden opetusmateriaalien selkokielistämisen suunnittelu opettajien yhteistyönä
- maahanmuuttajataustaisen oppilaan vanhempien vanhemmuuden tukeminen
- suunnitelmallisesti kaikella mahdollisella tavalla (tiedotteet, vanhempainkoulu, kulttuurivierailijat tunneilla, kerhonvetäjät, koulun kehittämishankkeet)

*Meidän tulisi tunnistaa
erilaisuuden olemassaolo
ja toivottaa se
tervetulleeksi kunnes se
on menettänyt
merkityksensä.*

(Catherina Faherty 2006)

Miten kotoutua kouluun?

- Erilainen oppimishistoria
- Erilainen koulukulttuuri
- Erilainen leikki- ja hurnäyskulttuuri
- Erilainen huumori
- Erilainen nuorisokulttuuri
- Erilaiset arvot ja normit
- Erilainen perhe

Millaisena näen toisen ihmisen?

- Erilaisena
- Tuntemattomana
- Vaikeasti lähestyttävänä
- Vieraana

→ PELKO

- Pelko saa suojautumaan
- Kaikki tuttu ja turvallinen suojaa
- Eristäytyminen "meihin ja muihin"

Ymmärryksen esteitä ja rajojen ylittämisen edellytyksiä

Rauni Räsänen 2002

Pelko	Vieraus		Tiedon puute		Ennakkoluulot	
Stereotypial, yksipuolinen tieto		*Itsetuntemus *Perusturvallisuus *Tasa-arvo *Dialogi	Väärä tieto	Historiallasitteet,	liset traumat	Kyseenalaisattamat- tomat asenteet, uskomukset
Keskustelun puute, kriittisyys	Itsekkyys	*Valittaminen *Perspektiivin ottokyky *Tieto *Ymmärrys	Etno sentrismi		Roolinotto- kyvyn ja em- patian puute	Välinpitä- mättö- myys
Ylemmyyden- tai alemmuudentunne			Epäoi- keuden- mukai- suus	Epä- tasa- arvo	Vallankäyttö, hegemonia	
		YKSILÖLLI- NEN TASO			YHTEISKUN- NALLINEN TASO	

Millaisena näen toisen ihmisen?

- Mielenkiintoisena
- Tutustumisen arvoisena
- Haasteita herättävänä
- Mahdollisuutena

→ ROHKEUS

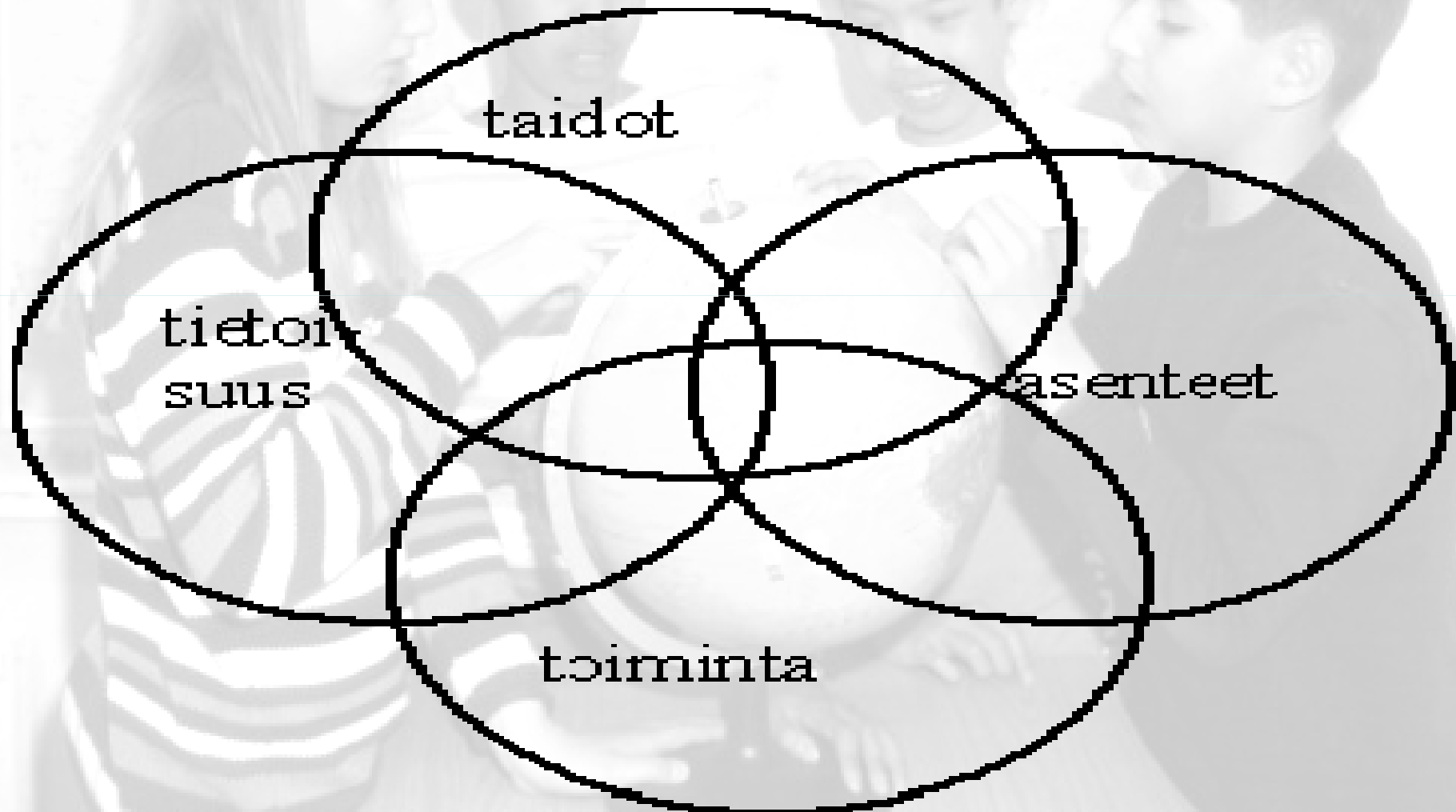
- Rohkeus luo tilaisuuksia
- Tilaisuudesta syntyy mahdollisuuksia
- Yhteisöllisyys "me kaikki"

Aikuisen rooli

- Aikuinen luo sosiaalisen statuksen lapselle
- pienet viestit ryhmälle
- voi altistaa/ehkäistä kiusaamista
- sanotetaan asioita ja tilanteita
- ironian selittäminen
- Tunneilmapiiri tärkeää
- Erilaisuuden vastavuoroinen ymmärtäminen
- Vuorovaikutusmallit vertaisryhmältä ja aikuisilta

Interkulttuurinen kompetenssi

Katri Jokikokko 2002

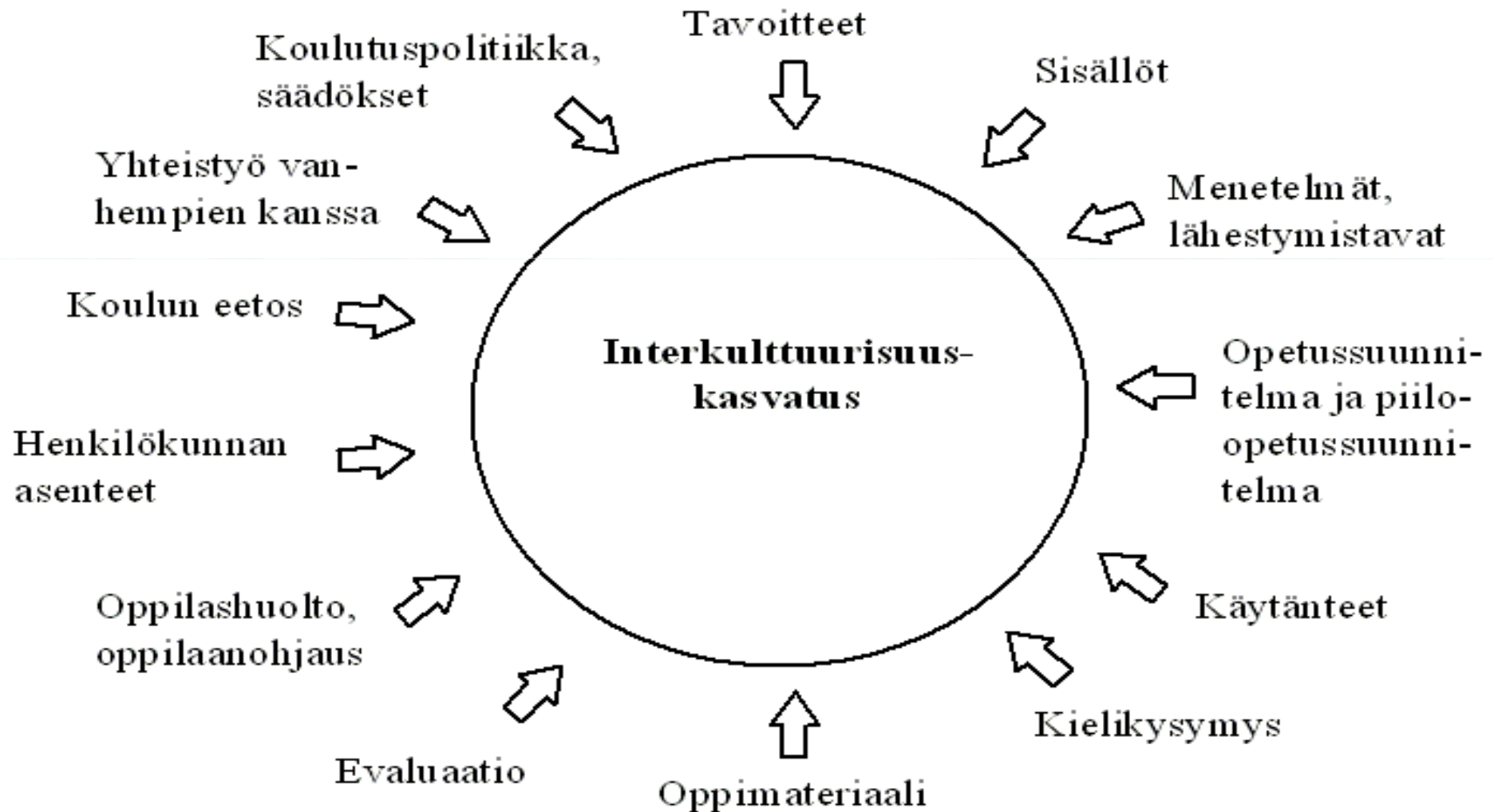

Monikulttuurisen koulun lähtökohtia

- arvokeskustelu
 - koulun yhteiset arvot ja niihin sitoutuminen
- ihmisoikeudet
- ihmisarvo
- yhdenvertaisuus
- yksilöllisyys
- erilaisuuden arvostaminen ja suvaitsevaisuus
- uskonnon vapaus
- syrjintään puuttuminen

Muutoksia monikulttuurisessa koulussa

(mukaillen Banksia 1989, 1999) Rauni Räsänen 2002

Tulevaisuuden haaveita

- maahanmuuttajataustainen oppilas = oppilas
- maahanmuuttajataustainen oppilas = yksilö
- maahanmuuttajataustainen oppilas = rikkaus
- monikulttuurinen, avoin työyhteisö

*"Ihmiset näyttävät erillisiltä,
vaikka oikeasti olemme kaikki yhtä.
Se, että olemme yhtä,
ei tarkoita sitä, että olisimme
samanlaisia.*

*Jokainen olento on ainutlaatuinen.
On vain yksi rotu, mutta monta sävyä."*

(Morgan, M.1995)

Hyödyllisiä linkkejä

- Monikulttuurisen pedagogiikan sivusto www.mopedkoulu.fi
- Interkulttuurinen opettajankoulutus (Räsänen et al., Oulun yliopisto 2002)
<http://herkules oulu.fi/isbn9514268075/>
- Kotona Oulun koulussa - opas maahanmuuttajavanhemmille
 - www.edu.ouka.fi → ajankohtaista → kouluoppaat
 - Oulun opetusvirasto
 - suomi, venäjä, arabia
- Edu.fi -opettajan verkkopalvelu www.edu.fi
 - maahanmuuttajien opetus
 - tutkimusikkuna - kulttuurien kohdatessa